

unul din rapoartele despre situația din Balcani prezentate guvernului rus de către sublocotenentul Bogoliub Catalinici originar din Craina militară a Slavoniei și aflat în armata rusă.

Rapoartele lui B. Catalinici, îndeosebi cel din iulie-august 1870, prezentat aici, cuprind date foarte interesante despre situația din țările balcanice și din România. Acest observator s-a orientat foarte bine și a știut să vadă lucid situația. Raportul lui se caracterizează printr-o poziție justă, progresistă, în aprecierea și caracterizarea situațiilor observate la fața locului. Această constatare este valabilă și pentru partea din raport privind țara noastră.

Inițial B. Catalinici a avut sarcina să cerceteze Bulgaria. Neputând însă să ducă la îndeplinire acest lucru, el a stat mai mult timp în București, unde a observat nu numai situația internă de la noi, ci și situația emigrației bulgare de aici. Referindu-se la situația politică din România, B. Catalinici critică cu asprime regimul impus țării de dinastia Hohenzolern, demascând putreziciunea și corupția acestuia. « Guvernul actual al României nu are nici o autoritate », constată printre altele B. Catalinici (p. 216). Regele nu se bucură de popularitate pentru că e neamț și pentru că « vrea să acapareze în minile sale toate concesiile căilor ferate. Urmărind scopul îmbogățirii, el de asemenea acaparează orice întreprindere a guvernului României. Pentru a preveni răscola de care se simte amenințat, el a împărțit România în 7 brigăzi teritoriale pentru a putea înăbuși mai ușor o eventuală răscolă » (p. 217).

Probabil că raportul are și alte reflexii de acest fel, atât de importante pentru cunoașterea spiritului maselor din România în acel timp. Spre regretul nostru însă, editorii documentului omit din textul raportului publicat tocmai partea privind România, dând integral numai partea privind emigrația bulgară de la noi. Iar afirmațiile de mai sus le spicuim din comentariul autorilor pe marginea materialului documentar publicat.

Emigrația bulgară este găsită și descrisă de B. Catalinici împărțită în două partide adverse: partidul tinerilor sau aripa radicală grupată în jurul lui Levski și Karavelov, și partidul bătrînilor, condus de Hristo Gheorghiev « cel mai bogat bulgar din România » (p. 222). Aripa radicală are puterea reală în sinul emigrației bulgare și ea ar trebui ajutată. Ea a intrat în relații cu diverse comitete revoluționare din alte țări. Un trimis al partidului tinerilor a mers în Elveția, Franța și Anglia, unde a fost primit bine și i s-au promis ajutoare. Acest partid are « o bună parte din ofițeri și medici în armata română și oameni învățați pe ambele maluri ale Dunării. Cei mai mulți se găsesc la Giurgiu, Brăila, Galați, împărțiți în unități, unii avînd și arme » (p. 221). Aripa bătrînilor este caracterizată de B. Catalinici pe drept cuvînt ca trădătoare. Capul ei Hristo Gheorghiev care deține fondul de 60.000 cveronți al vechiului comitet « nu e patriot; are un suflet negru și e probabil că nu va restitui nici o coveică din acest capital; el totdeauna a împiedicat acțiunile duse pentru dezvoltarea culturii naționale » (p. 222).

În raportul său B. Catalinici demască cu vigoare pe consulul rus la București, Offenbach, care și-a asumat rolul nefast de a sprijini partidul bătrînilor și a sabota sau a căuta să compromită pe toate căile partidul tinerilor. Catalinici merge pînă acolo că propune deschis înlăturarea lui Offenbach și acordarea unui sprijin mai substanțial aripei radicale a emigrației bulgare.

În continuare B. Catalinici a vizitat Belgrad, Slavonia, Croația, Dalmația, Muntenegru și insula Corfu. Despre situația din aceste părți el așterne în raportul său observații foarte importante și judicioase. Dintre acestea merită să reținem afirmația făcută în pasajul despre Craina militară că guvernul austro-ungar « atît s-a temut de moldo-români încît pentru orice eventualitate, a trimis la granița Moldo-României 18 batalioane de honvezi pentru a-i ține sub observație atît pe moldo-români cît și pe supușii săi români » (p. 227).

În toate ținuturile vizitate, Catalinici constată existența unui spirit de răscolă împotriva jugului străin și vede inițiative pentru pregătirea luptei de eliberare. « Răscola generală a slavilor de sud pentru eliberare este dorită pretutindeni și peste tot se speră în ajutorul Rusiei » (p. 232), conchide B. Catalinici.

Un alt studiu care ne atrage atenția, prin unele aspecte de relații romîno-bulgare, aparține cercetătoarei A. A. Nikolskaia, *Болгарские революционные прокламации 60-х годов XIX в.* (p. 10—29). În el autoarea dezbate problema, discutată și în trecut, a autorilor proclamațiilor către bulgari în 1862—1868 și 1869. În privința primei proclamații, al cărei text se redă la p. 12—13, se precizează că a fost întocmită de Gh. Racovski și în ea pentru prima dată se lansează ideea insurecției armate generale a bulgarilor. Cea de a doua proclamație, din 1868, oglindește sfîrșitul etapei de organizare a ceteilor revoluționare, etapă care își are începutul în 1862. Cercetînd problema autorului adevărat al proclamației din 1868, iscălită de « Guvernul provizoriu din Stara Planina », autoarea ajunge la concluzia că el trebuie căutat în rîndurile « noii » emigrații bulgare venită în țara noastră după războiul Crimeii, alcătuită în majoritate din pături în curs de proletarizare și din intelec-